

MİNA

MİNA
(منى)

Mekke yakınında

bazı hac menâsikinin icra edildiği yer.

Mekke ile Muzdilife arasında Mescid-i Harâm'ın yaklaşık 7 km. kuzeydoğusunda ve Harem sınırları içinde bulunan Mina şeytan taşlama, kurban kesme, bayram günlerinde konaklama gibi hac ibadetlerinin (menâsik) yapıldığı yerdir. Gerek bu bakımından gerekse Muzdilife vakfesi sırasında Mina topraklarına geçmemek için buranın sınırlarının kesin şekilde belirlenmesi önem taşır. Hadislerde ve tarihî kaynaklara göre Mina'nın sınırı Mekke taraflında yani batı yönünde Akabe cemresi, doğu yönünde Muhassir vadisidir. Kuzeyinde Akabe'den Muhassir vadisine kadar uzanan Kâbil dağı, güneyinde yine Akabe'nin hizasından başlayan ve Muhs-

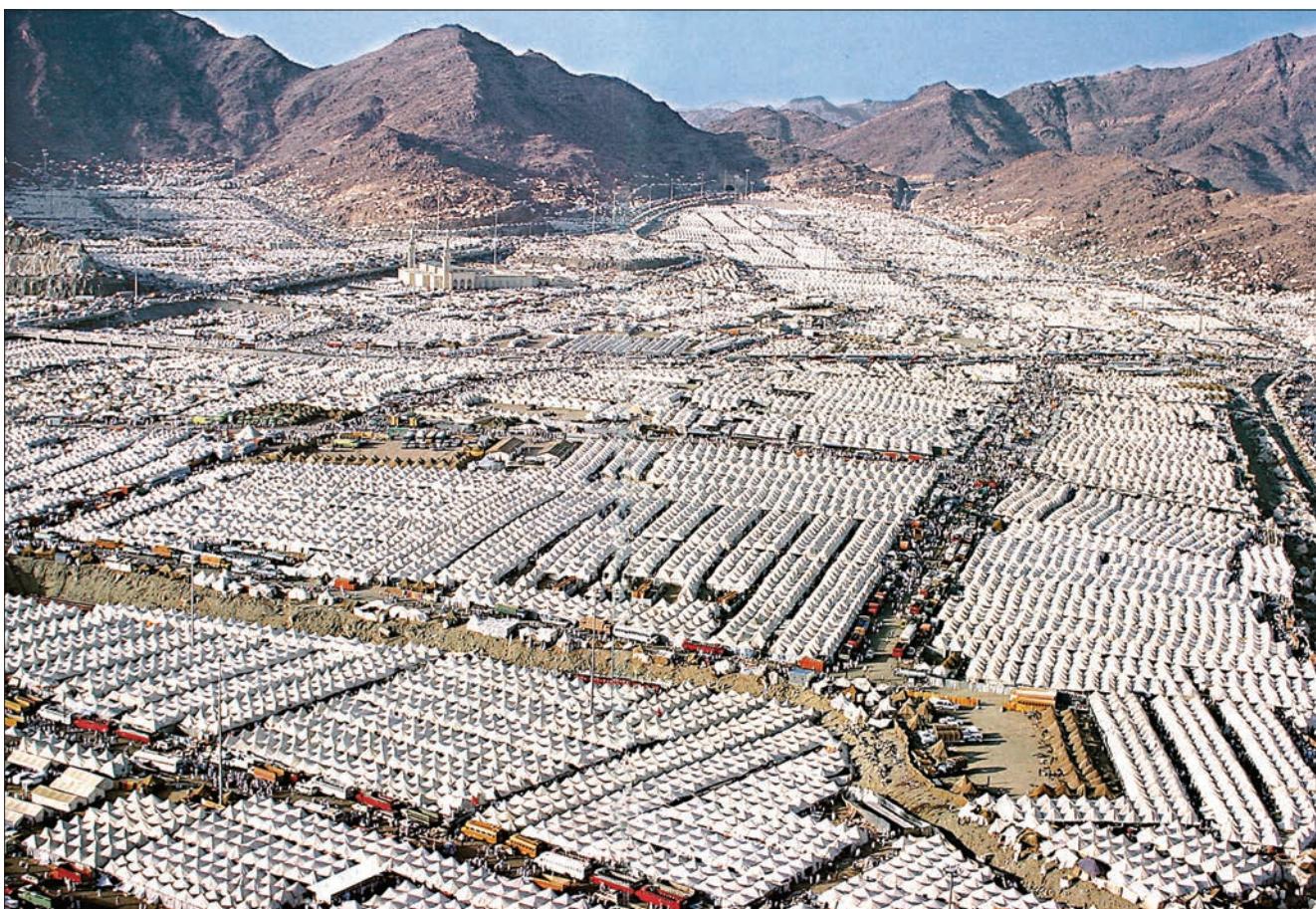
sir vadisine kadar uzanan Sâih (Sebîr) dağı bulunmaktadır. Bu iki dağın Mina'ya bakan yüzleri Mina'nın şer'i sınırları içinde, arka yüzleriyle Akabe Biatı'nın yapıldığı yer ve Muhassir vadisi sınırların dışındadır. Mina ile Muzdilife'nin sınırlarının belirlenmesi amacıyla Suudi Arabistan Hac Bakanlığı bünyesinde kurulan komisyon 1973'te topografik bir çalışma yaparak sınırları tesbit etmiştir. Arafat ve Muzdilife gibi ortak bir ibadet mekâni olduğundan 812 hektarlık bir alanı kapsayan Mina'nın da özel mülkiyete konu olmayacağı Hz. Peygamber tarafından bildirilmiştir (*Müsned*, VI, 187; Ebû Dâvûd, "Menâsik", 89; Fâsi, I, 512-515).

Arapça'da insanların toplandığı veya kan akıtları yere "minâ" denmesinin yanında Hz. Âdem'in burada cenneti arzu (temenni) ettiği ve Cenâb-ı Hakk'ın bu yerde Hz. İbrâhim'e yahut bütün kullarına lütufuta (men) bulunduğu rivayet edilmiş,

bu yere Mina adının verilmesi, anılan riva-yetlerle birlikte insanların bayram günlerinde burada toplanması ve Allah'a yaklaşıp azabından emin olma umidiyle kurban kesmeleri gibi sebeplerle açıklanmıştır.

Mina sınırları içinde ve yakın çevresinde bazı önemli olayların hâtitasını yaştan birkaç mescid bulunmaktadır. Buna en önemlisi ve halen mevcut olanı, Sâih dağının eteğinde küçük cemrenin yakınında yetmiş peygamberin namaz kıldığı söylenen, Resûlullah'ın da hac sırasında namaz kılıp insanlara hitap ettiği yerde inşa edilmiş Mescid-i Hayf'tır (bk. MESCİD-i HAYF). Mescid-i Bey'a, Hz. Peygamber'le Medineli müslümanlar arasında büyük cemrenin (Akabe cemresi) hemen karşısında gerçekleşen Akabe biatlarının yapıldığı, etrafi tepelerle çevrili küçük vadinin içindedir. Günümüzde Akabe cemresinin yanında Mekke yönündeki

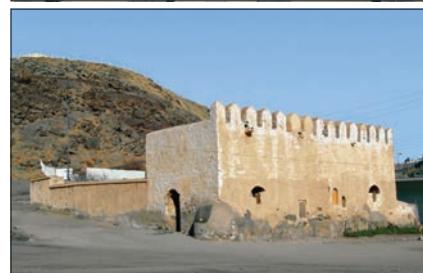
Mina'dan bir görünüş

ana caddenin kenarında biraz içeride bulunan mescid bakımsız durumdadır. Abbâsî Halifesi Ebû Ca'fer el-Mansûr tarafından üstü açık olarak inşa ettirilen mescidin kible tarafına gelen kısmının üstü Misir Defterdarı İbrâhim Bey tarafından 963 (1556) yılında kubbelerle örtülmüşdür (*Mir'âtü'l-Haremeyn*, I/2, s. 1129). Eski kaynaklarda haber verilen diğer bir ibadet yeri Sâih dağının eteğinde bulunan Mescid-i Kebş'tir. Halk arasında Mescid-i İsmâîl adıyla da anılan bu mescid, Hz. İbrâhim rüyasını (es-Sâffât 37/102-108) gerçekleştirmek amacıyla oğlunu kurban edecekleri sırada Allah tarafından gönderilen kurbanlık hayvanın kesildiği kabul edilen yerde yaptırılmıştır. Mescidi ilk inşa ettiren kişinin Lübâbe bint Ali b. Abdullah b. Abbas olduğu kaydedilir (Ezrâkî, I, 175). Kaynakların bahsettiği diğer bir mescid birinci ve ikinci (orta) cemrelerin arasında, Arafat istikametine giderken sağ tarafta kalan Mescid-i Nahr (Mescidü'l-menhar) olup Hz. Peygamber'in Vedâ haccı sırasında kurbanlarını kestiği yerde yaptırılmıştır (*Mir'âtü'l-Haremeyn*, I/2, s. 1129). Burada daha önce varlığı bilinen küçük bir mescid de Mina'nın orta kesiminde Arafat'a yönelen kimsenin sağında kalan Mescid-i Kevser'dir ve Kevser sûresinin burada nâzil olduğu söylemektedir (İbrâhim Rifat Paşa, I, 325). Mescid-i Hayf'in yakınında Sâih dağının eteğinde Mûrselât süresinin nâzil olduğu, bu adla anılan mağaraya (Buhârî, "Tefsîr", 77/1) Mescid-i Mûrselât da denir. Bu dört mescid günümüzde mevcut değildir (*Mir'âtü'l-Haremeyn*, I/2, s. 1134). Abdullah b. Ömer'den gelen bir rivayete göre Nasr süresinin de Vedâ haccı sırasında Mina'da nâzil olduğu belirtilir (Fâkihî, IV, 249). Mina'daki en önemli yerlerden biri kurban bayramı günlerinde şeytan taşlaması

nın yapıldığı cemrelerdir. Bunlar Mekke-Mina yönünde sırasıyla büyük cemre, orta cemre ve küçük cemredir (birinci cemre).

Mina'daki hac menâsiki şu şekilde icra edilir: Terviye günü (8 Zilhicce) sabah namazı Mekke'de kılındıktan sonra Mina'ya gelerek orada öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarını kılıp gecelemek ve arefe günü sabah namazının ardından Arafat'a çıkmak sünnettir. Ancak Arafat'a intikalde izdihamı önlemek için günümüzde hacıların birçoğu doğrudan Mekke'den Arafat'a çıkarılmaktadır. Bayramın birinci günü tan yeri ağardıktan sonra Müzdeli-fe'den gelerek Akabe cemresine yedi taş atılır, ilk taşın atılmasıyla birlikte telbiyeye son verilir; kurban kesilir, ardından saçlar kesilerek ihamdan çıkışır ve cinsel ilişki dışında bütün iham yasakları kaldır (ilk tahâllûl). Daha sonra Mekke'ye gidilip ziyaret tavaflı yapılır; cinsel ilişki bu tavaftan sonra helâl olur (ikinci tahâllûl). Bayramın ikinci ve üçüncü günlerinde her üç cemreye sırasıyla (küçük, orta, büyük) yedişer taş atılır. Hanefiler'e göre bayramın dördüncü günü tan yeri ağarmaya başladığında, diğer üç mezhebe göre üçüncü gün güneş battığında Mina'dan ayrılmamış olanların dördüncü gün her üç cemreye yedişer taş atması gereklidir (bk. CEMRE). Hanefiler'e göre bayramın dördüncü günü şeytan taşlamayacak kişilerin üçüncü gün güneş batmadan Mina'dan ayrılmaları sünnet olup bunu güneş battıktan sonraya bırakmaları mekruhtur. İlk üç gün şeytan taşlandıktan sonra Mina'dan ayrılmaya "ilk nefîr" (yola çıkma), dördüncü gün taş attıktan sonra ayrılmaya ise "ikinci nefîr" denir. Hz. Peygamber'in uygulaması doğrultusunda bayramın birinci ve ikinci günlerinde geceyi Mina'da geçirmek Hanefî mez-

Mescid-i Bey'a'nın içten ve dıştan görünüsü

hebine göre sünnet, diğer üç mezhebe göre väciptir. Harem sınırları içinde kesilmesi gereken hac kurbanının Mina'da kesilmesi, yine hac ibadetinin önemli bir parçası olan saç kesme ve kusatmanın da Resûl-i Ekrem'in uygulaması sebebiyle Mina'da yapılması daha fazileti kabul edilmiştir. Saçların Mina'da olmasa bile Harem bölgesi içinde kesilmesi bazı âlimlere göre sünnet, bir kısmına göre ise väcip olup Harem dışında kesilmesi ceza kurbanını gerektirir.

BİBLİYOGRAFYA:

Müsned, VI, 187; Buhârî, "Tefsîr", 77/1; Ebû Dâvûd, "Menâsîk", 89; Ezrâkî, *Ahâbâr Mekke* (Melhas), I, 172-189; Fâkihî, *Ahâbâr Mekke* (nşr. Abdülmelik b. Abdullah b. Dehîş), Mekke 1407/1987, IV, 246-311; Serâhi, *el-Mebsût*, IV, 68; Burhâneddin el-Mergânî, *el-Hidâye*, Kahire 1384/1965, I, 147-149; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, III, 427-456, 468-469; Yâkût, *Mu'cemü'l-bûldân* (Cündî), V, 229-230; İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye*, III, 241; Tûcîbi, *Müstefâdü'r-rihle ve'l-iğtidârâb* (nşr. Abdülhâzzâz Mansûrî), [baskı yeri ve tarihi yok] (ed-Dârû'l-Arabiyye), s. 342-348; Kâsânî, *Bedâ'i'*, II, 137-140; Fâsi, *Şîâ'ü'l-ğârâm* (nşr. Ömer Abdüsselâm Tedmûrî), Beirut 1405/1985, I, 498-499, 510-518; Bedreddin el-Aynî, "Umdeyü'l-kârî, Kahire 1348, XIX, 272-275; *Mir'âtü'l-Haremeyn*, I/2, s. 1127-1135; İbrâhim Rifat Paşa, *Mir'âtü'l-Haremeyn*, Kahire 1344/1925, I, 322-331, 340; M. İlyâs Abdülgâni, *Târihu Mekkete'l-mûkerreme kadîmen ve hadîsen*, Medine 1422/2001, s. 103-113; Abdülmelik b. Abdullah b. Dehîş, *Hudûdü'l-meşâ'iri'l-mukaddese: Minâ-Müzdeli-fe-Arafât*, Mekke 1425; Abdullah b. Abdurrahman el-Bessârî, "Kitâbü Hudûdü'l-meşâ'iri'l-mukaddese", *Mecelletü'l-Mecma'i'l-fîkhi'l-İslâmi*, III/3, Mekke 1407/1987, s. 1576-1577; Fr. Buhl, "Minâ", *EI²* (Ing.), VII, 65-66.

Mina'da şeytan taşlaması yapıldığı yerin eski hali

MEHMET ŞENER